

УДК 342.9 (477)

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v5.2024.19>**К. Оксютенко,**

докторант

Інституту держави і права імені В. М. Корецького
Національної академії наук України

ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ БЛИЗЬКОГО ТА ДАЛЕКОГО СХОДУ

Постановка проблеми. Електронне урядування є ознакою високого рівня розвитку інформаційних технологій в сучасних цивілізованих державах, адже цифровізація публічного управління суспільними відносинами дозволяє відмовитися від паперового документообігу, забезпечує оперативне та зручне надання адміністративних послуг громадянам в режимі онлайн, спрощує взаємодію між різними рівнями органів публічної адміністрації, полегшуючи комунікацію між ними тощо.

Фундаментом для розвитку електронного урядування є його належне адміністративно-правове забезпечення як на рівні законів, так і на рівні підзаконних (відомчих) нормативно-правових актів.

Для України, яка прагне стати лідером у сфері діджиталізації публічного управління важливим є дослідження та узагальнення позитивного досвіду зарубіжних країн у сфері адміністративно-правового забезпечення розвитку електронного урядування.

Враховуючи вищевикладене, дослідження зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення розвитку електронного урядування в країнах Близького та Далекого Сходу має як теоретичне, так і практичне значення.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні аспекти правового забезпечення електронного урядування

завжди були в центрі уваги науковців. Із останніх наукових праць, пов'язаних із темою даної публікації слід виділити роботи Д. Біленької, М. Бабики, О. Берназюка, М. Віхляєва, О. Гунбіної, Т. Ковальової, О. Комарова, А. Краковської, Т. Коломоєць, Р. Мельника, А. Омельченка, Р. Стефанчука, В. Пилипчука, І. Тищенко-вої, В. Цимбалюка та інших науковців.

Окрему увагу дослідженню зарубіжного досвіду упровадження електронного урядування приділила С. Чукут [1; 2].

Проте досвід адміністративно-правового забезпечення розвитку електронного урядування в країнах Близького та Далекого Сходу ще не був предметом окремого наукового аналізу, що актуалізує підготовку даної публікації.

Постановка завдання. Метою наукової публікації є дослідження досвіду адміністративно-правового забезпечення розвитку електронного урядування в країнах Близького та Далекого Сходу та визначення можливості його імплементації в чинне національне законодавство.

Методологія даної публікації включає філософські, загальнонаукові та спеціально-юридичні методи дослідження (формально-юридичний метод, метод юридичного моделювання тощо). Враховуючи тему публікації, більшою мірою використовується методологія порівняльного правознавства. Також

в процесі дослідження використовуються такі наукові підходи як цивілізаційний, антропоцентричний, телеологічний та синергетичний.

Результати дослідження. Країни Близького та Далекого Сходу, які ще в минулому столітті знаходились на рівні країн, що розвиваються, наразі демонструють високі показники розвитку інформаційних технологій в цілому та цифровізації публічного управління зокрема.

Так, на увагу заслуговує досвід адміністративно-правового забезпечення розвитку електронного урядування в Китайській Народній Республіці. Н. Дашенко зазначає, що значне місце в модернізації державного управління Китаю відіграє використання інформаційних технологій. Якщо подивитися на розвиток електронного уряду в Китаї на рівні загальнонаціональних рішень, то виявиться певна послідовність здійснюваних заходів. Так, у 1984 році після проведення реформ, пов'язаних з модернізацією державного управління, уперше було звернено увагу на важливість інформатизації. У 1992 році в КНР приступили до створення автоматизованих систем управління в органах влади. У 1997 році були сформульовані 24 основні напрями китайської інформатизації, що включали планування, державне домінування, єдині стандарти, єдину архітектуру, зв'язки між органами влади, об'єднання ресурсів тощо [3, с. 49].

У результаті цілої серії адміністративних перебудов до 1998 року було створено Міністерство інформаційної промисловості, а з січня 1999 року став реалізуватися перший офіційний проект у сфері електронного уряду в Китаї «Уряд он-лайн», спрямований на створення баз даних і полегшення доступу до них представників бізнесу і громадян. У 2002 році був опублікований Декрет № 17 Апарату Державної Ради КНР, в якому були викладені керівні принципи формування електронного уряду. При цьому

особливо підкреслювалося, що перехід до електронного уряду направлений на підтримку стабільності, пошук балансу між відкритістю і безпекою. Розміщення он-лайн інформації про діяльність регіональних органів влади розглядалося як важливий інструмент контролю з боку вищестоящих органів. Крім того, у рамках електронного уряду заохочувалося створення систем зворотного зв'язку, які дозволяють громадянам скаржитися на місцеву владу і використовувати такий зв'язок у якості інструменту контролю [3, с. 49].

Таким чином, в Китайській Народній Республіці ще у минулому столітті було створено Міністерство інформаційної промисловості, завданням якого стало проведення політики інформатизації, а також було розпочато офіційний проект зі створення електронного урядування.

В той же час, електронний уряд розглядається в Китаї не лише як інструмент контролю згори, але і як інструмент додаткового контролю знизу, через механізм подання громадянами скарг і звернень. Звідси заохочення консультативної демократії на муніципальному рівні, що і є китайською версією «відкритого уряду» [3, с. 49].

В зв'язку з цим перехід до електронного уряду в КНР, на думку Н. Дашенко, можна розглядати як «генералізоване запозичення західних ідей», що припускає наявність у китайської влади власних пріоритетів і інтересів. Таким чином, система, яка будується в КНР, носить цілком логічний характер і відповідає китайським адміністративним традиціям сильної держави з низьким рівнем відчуження громадян від влади. Використання інформаційних технологій спрямоване на підвищення легітимності влади шляхом зростання її ефективності, з акцентом на порядок, а не на демократичні ідеали, технократичний контроль, а не на громадську участь (окрім низового рівня), на керованість [3, с. 49–50].

Таким чином, електронне урядування в КНР більшою мірою є частиною системи тоталітарної влади комуністичного режиму та покликане забезпечити технократичний контроль центральної влади над місцевими органами публічної адміністрації та громадянами. Достатньо згадати, що в КНР фактично створено власний Інтернет, а значна частина зовнішніх інформаційних ресурсів заблокована або проходить через жорстку цензуру владних структур.

Не меншу увагу привертає довід Сінгапуру у сфері адміністративно-правового забезпечення розвитку електронного урядування.

М. Ватковська зазначає, що азійська модель електронного урядування, невід'ємною частиною якої є Сінгапур, спирається на специфічний стиль управління, азійський тип корпоративної культури та багатoshарову систему державного управління за принципом ієрархічної піраміди [4, с. 46; 5, с. 22]. До основних переваг азійської моделі державного управління відносять «здатність забезпечувати оптимальну структуру для управління, фінансування, виходячи з єдиної політики електронного урядування» [4, с. 46].

Отже, азійський тип корпоративної культури визначає особливості побудови азійської моделі електронного урядування, що обумовлено складною соціальною структурою та високою щільністю населення, зокрема, в Сінгапурі. Саме тому система органів публічної адміністрації, включаючи її електронну версію, представляє собою багатoshарову систему державного управління за принципом ієрархічної піраміди.

М. Ватковська зауважує, що у Сінгапурі процес створення електронного урядування розпочався в 1980 році. Сінгапурський урядовий портал був створений у 1995 році. На головній сторінці електронного урядування Сінгапуру можна знайти інформацію про історію розвитку електронного

урядування в країні, в якій зазначається, що інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) виступають вагомим частиною державного сектора управління та надання послуг, згідно з Генеральним планом розвитку електронного урядування на 2011–2015 роки (або eGov 2015). Уряд прагне перейти від підходу «Уряд до тебе» до підходу «Уряд з тобою». Мета полягає у тому, щоб сприяти більш тісній взаємодії між урядом, народом та приватним сектором [4, с. 46].

Таким чином, органи публічної адміністрації Сінгапуру на відміну від КНР використовують антропоцентричний підхід, який розглядає електронне урядування як систему сервісних служб для громадян, а не інститут контролю за ними.

Так, центральний урядовий портал Сінгапуру дає змогу користувачам крім знаходження різноманітної урядової інформації, проводити широкий ряд операцій он-лайн з урядовими організаціями. Навігація в цілому побудована за принципом «подорожі по життю» увесь сервер розподілений на 7 сфер, так званих «е-міст», розташованих вздовж символічної «Сінгапурської вулиці». Ці «електронні міста» являють собою поділ на такі сфери:

- культура, оздоровлення та спорт – пропонує своєчасну, точну і різноманітну інформацію щодо культурних, оздоровчих та спортивних заходів та програм, а також е-послуги, наприклад – реєстрація і оплата курсів он-лайн;

- оборона і безпека – адмініструється Міністерством оборони і внутрішніх справ та пропонує широкий спектр е-послуг, таких як отримання дозволу на виїзд, замовлення паспорту, перегляд звітів поліції;

- освіта, навчання та працевлаштування. Міністерство кадрів, Міністерство освіти та Національна бібліотека забезпечують інформаційне наповнення, починаючи від початкової школи і закінчуючи трудовою дисципліною, а також надають інформа-

цію про програми навчання впродовж життя і різноманітні тренінги;

- сім'я та громадський розвиток – пропонує всім охочим інформацію та послуги, що стосуються сім'ї та громадського життя;

- здоров'я та навколишнє середовище – забезпечує інформування про охорону здоров'я та доступні послуги з охорони здоров'я та навколишнього природного середовища;

- житлові питання – призначений для тих, хто шукає собі житло, а також власників житла і тих, хто бажає примножити свою власність. В цьому розділі знаходиться інформація про нерухомість, яка продається або здається в оренду в Сінгапурі;

- транспорт та подорожування – забезпечує інформацією про маршрути та способи переміщення всередині країни, а також інформацією про закордонні подорожі [4, с. 46–47].

Таким чином, центральний урядовий портал Сінгапуру максимально підлаштований під інтереси громадян та покликаний надати їм всебічну та повну інформацію у різних сферах суспільних відносин.

Окремого дослідження заслугове історія розвитку електронного урядування в Республіці Корея.

З приходом до влади адміністрації Kim Dae-jung в 1998 році в мережі Інтернет з'явився офіційний веб-сайт на який можна було зайти і отримати необхідні інформаційні послуги, такі як, наприклад, реєстрація нерухомості. В цьому ж році були видані укази Президента Республіки Корея, які визначали основні принципи використання адміністративної інформації. В наступному, 1999му році відбулось комплексне впровадження плану електронного урядування, були створені електронні онлайн-послуги для громадян, а також на основі комплексної інформаційної системи для громадського використання було відкрито банк зібраної статистичної інформації. Програма сприяння інформатизації, що базу-

ється на однойменному Законі, була прийнята в 1996му році з терміном реалізації до 2000го року включно. Вона була спрямована на всебічне стимулювання інформатизації, формування сучасної інфраструктури для ІКТ-бізнесу та середовища для його розвитку в країні. Для її здійснення були задіяні наступні інструменти: стимулювання залучення приватних інвестицій та інтенсифікація конкуренції в секторі, усунення бар'єрів та забезпечення рівного доступу суб'єктів до ІКТ, захист прав інтелектуальної власності, дотримання конфіденційності і комерційної таємниці. Перебіг реалізації програми ретельно відстежувався за допомогою спеціально розробленої системи індикаторів, що дало змогу забезпечити безперервний моніторинг ефективності вжитих заходів на кожному етапі та їх зіставлення з кінцевими цільовими орієнтирами. Завдяки цьому Програма сприяння інформатизації виявилася досить успішною, багато в чому перевершивши початкові очікування [6, с. 180–181].

Таким чином, в Республіці Корея вже до початку двадцять першого століття було повною мірою реалізовано програму масштабної інформатизації та впроваджено план електронного урядування, орієнтованого на пересічних громадян, що дало змогу здійснити технологічний стрибок у розвитку інформаційних суспільних відносин та забезпечити функціонування ефективної моделі електронного урядування.

Результатом вищеописаних процесів стало те, що виробництво ІКТ в абсолютному виразі і частка ІКТ-бізнесу у ВВП в Республіці Корея за 1996–2000 роки зросли майже вдвічі: з 58,1 до 109,9 млрд. доларів США і, відповідно, з 8,6 до 13,1% ВВП. Якісні аспекти такого бурхливого розвитку сфери ІКТ проявилися в суттєвому підвищенні її ролі в розвитку національної економіки – внесок ІКТ-індустрії в економічне зростання

збільшився з 14,1% у 1996-му році до 50,5% у 2000-му році. Те, що в 1990-му році частка інформаційного бізнесу в сукупному економічному зростанні становила лише 4,5%, наочно ілюструє не тільки позитивний вплив програми інформатизації на становлення у Республіці Корея економіки, яка базується на знаннях, але і перехід суспільства в цілому до нового технологічного укладу [6, с. 180–181].

Результати програм інформатизації та розвитку електронного урядування в Республіці Корея особливо помітні на фоні відсталої економіки Північної Кореї, де більшість громадян навіть не уявляє як виглядає мобільний телефон чи комп'ютер.

Наступна програма «Кібер-Корея XXI століття» базувалась на попередній і забезпечила практичне втілення концепції становлення Південної Кореї як економіки, заснованої на знаннях. На базі «Кібер-Корея XXI століття» здійснювалася координація процесів розробки, поширення та використання інформаційних технологій на загальнонаціональному рівні. У рамках програми передбачалося вирішення таких основних завдань, кожне з яких включало кілька ключових напрямів діяльності: розвиток інфраструктури ІКТ як інструменту підвищення якості життя населення; зміцнення конкурентоспроможності національної економіки та підвищення продуктивності за допомогою ІКТ; розвиток нових видів підприємницької діяльності, заснованих на ІКТ [6, с. 181].

Потужна економіка, заснована на стрімкому розвитку інформаційних технологій в Республіці Корея, в свою чергу стала основою для розвитку електронного урядування.

Так, для зручного та швидкого пошуку необхідної інформації чи отримання певної електронної послуги було створено веб-портал «Korea E-government», до якого була інтегрована вся необхідна для користувача

інформація про різні органи публічної адміністрації, яка до цього була розміщена на різних веб-сайтах відповідних установ. Крім того, на порталі був створений так званий єдиний «сервісний стіл» (аналог національного «єдиного вікна»), у межах якого можна отримати необхідну електронну державну (адміністративну) послугу. Цей портал був інтерактивним і мав три основних розділи, які включали послуги «Для громадян», «Для бізнесу», «Для державних службовців». На порталі користувач з переліку адміністративних послуг міг обрати потрібну та заповнити необхідні документи для отримання певної послуги. Підприємці отримали можливість оплатити податки та подати необхідні звіти у цифровому форматі в органи влади. Державні службовці різних установ і відомств могли легко управляти інформацією в межах своїх повноважень, обробляти звернення громадян, а також взаємодіяти між собою. Онлайн «Сервісний стіл» надавав можливість отримати більш ніж 4000 державних і адміністративних послуг. Інформацію про доступні послуги було згруповано та розміщено таким чином, щоб користувачу системи було легко потрапити до необхідного йому розділу. Всі послуги були розбиті на 12 категорій, які включали: «особисті потреби і побут», «нерухомість», «автомобілі і транспорт», «податки та економіку», «подорожі та еміграцію», «оборону», «освіту та зайнятість», «соціальне забезпечення і охорону здоров'я», «мистецтво і культуру», «відпочинок та спорт», «навколишнє природне середовище». Користувач міг вибрати бажану категорію для пошуку за допомогою знайомого інтерфейсу, який зазвичай використовується популярними комерційними пошуковими системами доступу до інформації [6, с. 182–183].

Таким чином, система електронного урядування в Кореї побудована у відповідності до потреб громадян,

зручна у користуванні та надає доступ до основних ресурсів публічної інформації. На даний час всі урядові сервіси Республіки Корея представлено на порталі Digital Government за посиланням – <https://www.dgovkorea.go.kr/>.

Для розбудови національної системи електронного урядування також важливо дослідити розвиток відповідної системи в Японській державі, а також проаналізувати відповідне японське законодавство.

У березні 2001 року Уряд Японії схвалив комплексну програму розвитку і впровадження в Японії перспективних інформаційних і телекомунікаційних технологій під назвою «Електронна Японія» (e-Japan), розраховану на період 2001–2005 рр. Її основою було швидке впровадження технологій, які повинні забезпечити створення в країні інфраструктури високошвидкісних мереж передачі даних, для подальшого використання Інтернету, розвитку електронної торгівлі через Інтернет (e-commerce) [6, с. 186].

Згідно з програмою, було встановлені пріоритетні специфічні напрями, реалізація яких гарантувала швидкий розвиток е-урядування в країні: будівництво ультрашвидкісної мережі Інтернет та забезпечення доступу в Мережу в найбільш стислі терміни та в будь-якому місці; розробка правил електронної комерції; реалізація концепції електронного уряду; підготовка висококваліфікованих кадрів, здатних працювати в нову, «цифрову» епоху [6, с. 186].

Таким чином, органи публічної адміністрації Японії комплексно підійшли до питання інформатизації системи публічного управління, причому ключовим пунктом стало будівництво ультрашвидкісної мережі Інтернет та забезпечення доступу до неї, що дозволило успішно реалізувати всі наступні пункти.

На основі комплексної програми «Е-Японія» урядом країни у 2001 році було прийнято «Програму пріори-

тетної політики електронної Японії» (eJapan Priority Policy Program), яка уточнила дії уряду на термін до 2006 року. Особливу увагу в програмі приділено саме приватному сектору.

Вказана програма конкретизувала п'ять векторів дії у відповідності з перерахованими вище векторами (пунктами) національної стратегії:

- створення найбільш досконалих у світі інформаційних і телекомунікаційних мереж;
- підготовка кадрів шляхом підтримки освіти і навчання;
- сприяння розвитку електронної комерції;
- «оцифрування» адміністративних сервісів і доступність високотехнологічних засобів зв'язку в громадських місцях;
- гарантоване забезпечення захисту і перевірки інформації, що передається за допомогою е-урядових телекомунікаційних мереж [6, с. 186–187].

Саме послідовність та наполегливість в реалізації вказаних векторів дії забезпечила успішну реалізацію «Програми пріоритетної політики електронної Японії».

Основним завданням електронного уряду Японії стало забезпечення нового способу здійснення адміністративних функцій за допомогою інформаційних мереж, що забезпечують роботу національних і муніципальних установ в режимі «онлайн» в належному обсязі, з повним контролем за інформацією. Всі транзакції повинні здійснюватися в режимі реального часу як між урядовими установами, так і між урядом і громадянами або фірмами.

Прийняття стратегії «Електронної Японії» передував план дій, що передбачав ще в грудні 1999 року перехід до цифрового (безпаперового) процесу адміністрування. В результаті до 2002 року такий перехід був майже закінчений. У діловому середовищі за допомогою національної мережі передачі даних здійснювалося близько 57 типів бізнес-транзакцій, а обсяг цифрової інформації, що надходить

у міністерства і відомства досяг 96% від загального обсягу інформації [6, с. 187].

Таким чином, одним із основних досягнень реалізації концепції електронного уряду в Японії став майже повний перехід на електронний документообіг в діяльності органів публічної адміністрації, що є позитивним прикладом для української влади.

Е-уряд Японської держави є комплексною інформаційно-комп'ютерною системою електронного документообігу, реалізованою на основі новітніх інформаційно-телекомунікаційних технологій, що охоплює усі рівні державної законодавчої і виконавчої влади і елементи інфраструктури, що забезпечує єдине інформаційне середовище для функціонування державних органів, громадських інститутів, фінансовою і економічною системи.

Програма заходів щодо забезпечення інформаційної безпеки, яка інтегрована до системи державного управління «Е-Японія» дістала назву «Action Plan for a Secure E-Government» [6, с. 187].

На окрему увагу заслуговують закони Японської Держави, які регулюють суспільні відносини у сферах використання інформаційних технологій та електронного урядування.

Так, Закон Японської Держави «Про електронні підписи і сертифікацію» (Law Concerning Electronic Signatures and Certification Services) набув чинності 1 квітня 2001 року. Основною метою вказаного закону є впровадження сучасних методів ідентифікації достовірності електромагнітних записів і електронних повідомлень на основі відповідних процедур перевірки, що виконуються уповноваженими організаціями і службами, які отримали ліцензії на послуги з сертифікації електронних підписів [6, с. 188].

Закон «Про несанкціоноване проникнення в комп'ютерні мережі» (Law Concerning the Prevention of

Unauthorized Computer Access) набув чинності 13 лютого 2000 року. Його основним призначенням є протидія «комп'ютерному тероризму», який проявляється, зокрема, у формі несанкціонованого проникнення в комп'ютерні системи і інформаційні мережі з метою крадіжки, псування інформації, її використанню з метою отримання незаконного прибутку і іншого, прямого або непрямого збитку законним власникам мереж, систем і інформаційних баз даних [6, с. 189].

Вказаний Закон регламентує відповідні процедури проведення розслідувань фактів несанкціонованого проникнення в комп'ютерні мережі і встановлює покарання за порушення положень цього закону.

Закон «Про електронну торгівлю» 2002 року визначає зміст е-торгівлі, суб'єктів і об'єкти торгових угод з використанням мережевих технологій, роль органів публічної адміністрації в регулюванні електронних угод, процедури оформлення угод, аудиторські процедури щодо комерційної діяльності в області електронної торгівлі [6, с. 189].

Таким чином, досвід Японії у сферах інформаційно-телекомунікаційної індустрії, використання інформаційно-телекомунікаційних технологій, розвитку електронного урядування та побудови передового інформаційного суспільства є унікальним: по-перше, Уряд Японії чітко контролював розробку і реалізацію стратегій державних програм щодо використання ІТ в країні; по-друге, Японія за найкоротший термін (5 років) до 2006 року стала однією з провідних країн у світі з використання ІТ і створення інформаційного суспільства в країні; по-третє, Японія є прикладом гармонійної адаптації загальної інформаційної концепції до національних умов [6, с. 189].

В подальшому програма інформатизації та концепція електронного уряду Японської держави набули подальшого розвитку.

Так, у червні 2013 року урядом Японії було прийнято Декларацію «Бути найбільш розвинутою ІТ нацією світу». Суспільство, якого повинна досягнути Японія повинно базуватись на трьох стовпах, щоб стати найбільш просунутою ІТ-нацією в світі та поширити прогресивний досвід на світове співтовариство: створити суспільство, яке заохочує створення та зростання нової інноваційної промисловості і послуг; створити найбезпечніше в світі суспільство, де люди можуть жити спокійно та комфортно; створити суспільство з універсальними соціальними послугами, до яких може отримати доступ будь-яка особа з будь-якого місця і будь-коли. Мета – перетворити Японію в найрозвиненішу націю в світі по впровадженню і використанню е-уряду та його інновацій [6, с. 191].

Таким чином, досвід Японської держави у сфері розвитку електронного урядування є позитивним прикладом для національних органів публічної адміністрації в частині правового забезпечення процесів цифровізації публічного управління, а також в контексті реалізації національних амбітних цілей зробити Україну лідером у сфері розвитку інформаційних технологій та електронного урядування.

На окрему увагу заслуговує позитивний досвід розвитку електронного урядування в Об'єднаних Арабських Еміратах та Саудівській Аравії.

Так, як зазначає К. Грідін, у цифрову епоху сьогодення, яка стрімко розвивається, уряди по всьому світу розуміють важливість використання технологій для поліпшення ефективності та доступності власних послуг. Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) та Саудівська Аравія, дві країни Перської затоки, досягли значного прогресу у діджиталізації своїх державних операцій. Стратегія цифрового урядування ОАЕ 2025 та Бачення Саудівської Аравії 2030 – дві амбітні урядові ініціативи, які мають на меті

надання безперебійних та ефективних цифрових послуг для жителів та резидентів країн. Обидві ініціативи передбачають надання пріоритету цифровій трансформації для поліпшення урядових послуг та вдосконалення якості життя мешканців. Країни зосереджуються на розробці нових та розширенні наявних послуг електронного урядування, аби полегшити доступ до урядових онлайн-послуг, зменшити бюрократію та загалом покращити процедуру надання послуг [7].

Крім того, К. Грідін зазначає, що наразі уряд ОАЕ пропонує 500 онлайн-послуг. До прикладу, значно зменшився термін розгляду реєстрації шлюбу – з трьох днів до декількох хвилин. Такі зміни демонструють реальні переваги зусиль з цифрової трансформації. Після впровадження програми Об'єднані Арабські Емірати стали одним із світових лідерів у сфері розвитку електронного урядування. Зокрема, ОАЕ досягли знакової віхи, ставши першим у світі повністю діджиталізованим урядом та відмовившись від «паперових» процесів [7].

Такий досвід є особливо актуальним для національних органів публічної адміністрації, які часто паралельно із електронним документообігом за традицією використовують паперовий, що створює додаткове навантаження на державних службовців та призводить до додаткових витрат.

Саудівська Аравія також успішно розвиває електронні послуги. Зокрема, Саудівській Аравії вдалося успішно впровадити ініціативи з електронної участі жителів як на національному, так і на місцевому рівнях. Країна представила спеціальний портал «Balady». Він пропонує користувачам функції з електронної участі та інструменти, які органічно інтегровані у муніципальні послуги. Завдяки такій інтеграції можна легко отримувати зворотній зв'язок щодо електронних послуг та впроваджувати відповідні зміни [7].

Як ОАЕ, так і Саудівська Аравія впровадили передові системи ідентифікації у своїх програмах. В обох країнах люди можуть подаватися на ID-картки через онлайн-платформи або акредитовані центри обслуговування [7].

Крім того, як ОАЕ, так і Саудівська Аравія вже запровадили різні практики задля поліпшення адміністративних процесів на законодавчому рівні. Наприклад, уряд ОАЕ представив «UAE Pass» – платформу цифрової ідентичності, яка пропонує жителям та резидентам доступ до широкого спектру урядових послуг через єдиний онлайн-портал. Використовуючи «UAE Pass», люди можуть зберігати та використовувати офіційні документи у цифровій формі, мінімізуючи залежність від паперових документів. Саудівський уряд розробив схожу платформу – «Absheg». Подібно до «UAE Pass», це онлайн-портал та мобільний додаток, який пропонує безліч урядових послуг для жителів та резидентів, дозволяє їм в будь-який момент використовувати та розпоряджатися офіційними документами, включно з посвідченнями особи, паспортами та водійськими посвідченнями. Такі цифрові платформи, які доступні в обох країнах, оптимізують адміністративні процедури та сприяють зручності користувачів [7].

Заслугує на увагу ефективне управління системою дорожніх штрафів у Саудівській Аравії, що є ще одним аспектом програми урядової діджиталізації. Так, система Саудівської Аравії під назвою «Sadat» заслуговує на особливу увагу через свій розширений функціонал. Якщо у фізичних осіб наявні великі судові борги, система автоматично блокує їхні рахунки, забезпечуючи миттєве дотримання законодавства [7].

Також К. Грідін наводить статистику, згідно з якою ОАЕ та Саудівська Аравія – дві найбільш діджиталізовані країни Перської затоки. Так, індекс розвитку електронного урядування (EDGI) в Еміратах ста-

новить 0.9010. Він знаходиться на такому ж рівні, як і в «Азійських тигрів», – Японії (індекс EDGI 0.9002) та Сінгапуру (індекс EDGI 0.9133). ОАЕ посідає 13 місце у топ-15 країн з розвитку електронного урядування (2022). Водночас Саудівська Аравія, має індекс EDGI 0.8539 та прагне наздогнати свого сусіда [7].

Таким чином, ОАЕ та Саудівська Аравія є яскравим прикладом успішної цифровізації публічного управління в цілому та побудови ефективної системи електронного урядування, який заслуговує на увагу та імплементацію в національне законодавство та юридичну практику (зокрема, в частині функціонування система Саудівської Аравії «Sadat», яка автоматично блокує рахунки осіб, які мають судові борги).

Висновки. Проведене дослідження позитивного досвіду адміністративно-правового забезпечення розвитку електронного урядування в країнах Близького та Далекого Сходу дозволяє зробити висновок про те, що в Китайській Народній Республіці, Республіці Корея, Сінгапурі, Японській державі, Об'єднаних Арабських Еміратах, Саудівській Аравії побудовані достатньо ефективні системи електронного урядування. Проте, в Китайській Народній Республіці електронне урядування є скоріше інструментом державного контролю – використання інформаційних технологій спрямоване на підвищення легітимності влади, з акцентом на порядок, а не на демократичні ідеали, технократичний контроль, а не на громадську участь.

Для України більш позитивним прикладом є система електронного урядування, побудована в Республіці Корея, Сінгапурі, Японській державі, Об'єднаних Арабських Еміратах та Саудівській Аравії, які демонструють майже повну відмову від паперового документообігу та надають широкий спектр цифрових адміністративних послуг громадянам.

В Україні вже значною мірою враховано позитивний приклад зарубіжних країни у сфері діджиталізації публічного управління, зокрема, під час розробки Єдиного державного веб-порталу електронних послуг (Дія), який наразі активно функціонує і надає широкий спектр різноманітних цифрових адміністративних послуг громадянам.

Перспектива подальшого дослідження даної теми обумовлена необхідністю узагальнення сучасного стану адміністративно-правового забезпечення розвитку електронного урядування в країнах Європейського Союзу, Латинської Америки та інших зарубіжних країнах.

Наукова публікація присвячена дослідженню зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення розвитку електронного урядування в країнах Близького та Далекого Сходу.

Досліджено історію та особливості адміністративно-правового забезпечення розвитку електронного урядування в Китайській Народній Республіці, Республіці Корея, Сінгапурі, Японській державі, Об'єднаних Арабських Еміратах, Саудівській Аравії.

Встановлено, що в Китайській Народній Республіці електронне урядування є скоріше інструментом державного контролю – використання інформаційних технологій спрямоване на підвищення легітимності влади шляхом зростання її ефективності, з акцентом на порядок, а не на демократичні ідеали, технократичний контроль, а не на громадську участь.

Зазначається, що для України більш позитивним прикладом є система електронного урядування, побудована в Сінгапурі, Японській державі, Об'єднаних Арабських Еміратах та Саудівській Аравії, які демонструють майже повну відмову від паперового документообігу.

Акцентовано у вагу на тому, що в Україні вже значною мірою враховано позитивний приклад зарубіжних країни у сфері діджиталізації публічного управління, зокрема, під час розробки Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Дія), який надає широкий спектр цифрових адміністративних послуг громадянам. Проте, необхідність узагальнення сучасного стану адміністративно-правового забезпечення розвитку електронного урядування в країнах Європейського Союзу обумовлює перспективність подальшого дослідження даної теми.

Ключові слова: електронне урядування, органи публічної адміністрації, зарубіжний досвід, адміністративні послуги, інформаційні технології, публічне адміністрування, суб'єкти владних повноважень, цифровізація, штучний інтелект.

Oksyutenko K. Experience of administrative and legal ensuring the development of electronic government in the countries of the middle and far east

The scientific publication is devoted to the study of foreign experience of administrative and legal support for the development of electronic governance in the countries of the Middle and Far East.

The history and peculiarities of administrative and legal support for the development of e-government in the People's Republic of China, the Republic of Korea, Singapore, the State of Japan, the United Arab Emirates, and Saudi Arabia have been studied.

It has been established that in the People's Republic of China, e-government is rather a tool of state control – the use of information technologies is aimed at increasing the legitimacy of the government by increasing its efficiency, with an emphasis on order rather than democratic ideals, technocratic control rather than public participation.

It is noted that a more positive example for Ukraine is the e-government system built in Singapore, the State of Japan, the United Arab Emirates and Saudi Arabia, which demonstrate an almost complete rejection of paper document circulation.

Emphasis is placed on the fact that Ukraine has already largely taken into account the positive example of foreign countries in the field of digitization of public administration, in particular, during the development of the Unified State Web Portal of Electronic Services (Diya), which provides a wide range of digital administrative services to citizens. However, the need to generalize the current state of administrative and legal support for the development of e-government in the countries of the European Union determines the perspective of further research on this topic.

Key words: electronic governance, public administration bodies, foreign experience, administrative services, information technologies, public administration, subjects of power, digitalization, artificial intelligence.

Література

1. Чукут С.А. Зарубіжний досвід впровадження електронного урядування Камінська Т., Каменський А., Пасічник М. та ін.; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. С.А. Чукут К., 2008. 200 с.

2. Вітчизняний і зарубіжний досвід впровадження електронного урядування: збірник матеріалів науково-практичної конференції; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. С.А. Чукут, канд. наук з держ. упр. О.В. Загвойської. К., 2008. 1128 с.

3. Дашенко Н.М. Інновації у сфері електронного уряду: досвід Китаю. Міжнародна науково-практична інтернет конференція «Теоретичні та організаційно-методичні засади надання електронних послуг в системі е-урядування». Одеса: Одеський національний політехнічний університет, 25 квітня 2014 р. С. 48–50. URL: https://economics.net.ua/files/science/e_urjad/2014/48.pdf

4. Ватковська М.Г. Досвід Сінгапуру щодо впровадження електронного урядування у сфері освіти. Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Сер.: Державне управління. 2014. Т. 15, Вип. 291. С. 43–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpdduu_du_2014_15_291_7

5. Дубов Д.В., Дубова С.В. Основи електронного урядування. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 176 с.

6. Андрєєва О.М. Електронне урядування: теорія та практика: навчальний посібник. К.: Авега, 2015. 228 с.

7. Грідін К. Урядові програми діджиталізації: досвід ОАЕ та Саудівської Аравії. CFC Big Ideas. URL: <https://cfcbigideas.com/uk/uryadovi-programy-didzhytalizacziyi-dosvid-oe-ta-sauidivskoyi-araviyi/> (дата звернення: 01.09.2024).

